

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
FARG'ONA DAVLAT UNIVERSITETI

**FarDU.
ILMIY
XABARLAR**

1995-yildan nashr etiladi
Yilda 6 marta chiqadi

1-2024

**НАУЧНЫЙ
ВЕСТИК.
ФерГУ**

Издаётся с 1995 года
Выходит 6 раз в год

B.S.Turdiyev	
O'rta asr mutafakkirlarining jamiyat ideosferasi yangilanishi to'g'risidagi falsafiy qarashlar tahlili	182
B.E.Xusanov	
Tarbiya klasterlarining estetik tamoyillari	187
F.M.O'sarov	
Axborotlashgan jamiyatning shakllanishi va unda jamoat xavfsizligini ta'minlash mezonlari	190
F.F.Dadaboyev	
Yangi O'zbekistonda tadbirkorlik faoliyatidagi transformasiya jarayonlarini tadqiq etishning nazariy-metodologik asoslari.....	193
Sh.Sh.Dadaxanov	
O'zbekistonda ichki ishlar idoralari faoliyatida xalq manfaatlarini tamoyilini shakllantirishning ijtimoiy-falsafiy jihatlari	201

SIYOSAT

J.Q.Yusubov	
Davlat xizmatida yetuk kadrlarni shakllanishi – mamlakat taraqqiyotining asosi	206
B.Yalgashev	
“Siyosiy falsafa” va “Siyosat falsafasi” o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik masalalari.....	210
A.Xamdamiyov	
Fuqarolik jamiyati bilan bog'liq zamonaviy konsepsiyalarning mohiyati	214

TARIX

B.A.Usmonov	
Amir Temurning Xitoy yurishiga oid ba'zi mulohazalar	219
A.H.Адигезалов	
Сотрудничество Узбекистана и Азербайджана в рамках гууам	224
F.X.Utayeva, M.A.Muxamedjonova	
To'qimachilik sanoatining rivojlanishida xotin-qizlarning o'rni	231
A.H.Boltayev	
V.A.Shishkinning shaxsiy arxiviga bir nazar	235
G'.R.Mirzayev	
Zamonaviy xalqaro munosabatlar tizimida O'zbekistonning yaqin qo'shnichilik va o'zaro ishonchga asoslangan hamkorligi	239
O.N.Nasirov	
Mustaqillikning dastlabki davrida O'zbekistonda aksiyadorlik jamiyatlarni shakllanishi	249
O.I.Rajabov	
Shifobaxshlik xususiyatiga ega bo'lgan ziyoratgohlar	253
П.Х.Исмоилова	
Деятельность отделения русско-азиатского банка в туркестане в конце XIX в начале XX века	257
H.S.Yusupov	
Otaniyoz Xo'janiyoz o'g'li Niyoziyning mudarrislik faoliyati	262
Sh.Y.Oxunjonova	
Toshkent shahri bozorlarida savdo va xizmat ko'rsatishda band bo'lgan aholining ijtimoiy tarkibi haqida ayrim fikr-mulohazalar (1990-2024 yillar).....	265
A.R.Nurmatov, D.X.Boydedayev	
Imom al-Buxoriy- buyuk muhaddis olim.....	272
П.Х.Исмоилова	
Банковская деятельность в Ферганской долине: возникновение и ее предпосылки в XIX—XX веках.....	276
G.X.Xasanboyeva	
O'zbekistonda qishloq xo'jaligidagi sug'orish tizimi haqida ayrim fikr-mulohazalar (1950-1970 yillar).....	281

ZAMONAVIY XALQARO MUNOSABATLAR TIZIMIDA O'ZBEKISTONNING YAQIN QO'SHNICHILIK VA O'ZARO ISHONCHGA ASOSLANGAN HAMKORLIGI**СОТРУДНИЧЕСТВО УЗБЕКИСТАНА НА ОСНОВЕ БЛИЗКОГО СОСЕДСТВА И ВЗАИМНОГО ДОВЕРИЯ В СИСТЕМЕ СОВРЕМЕННЫХ МЕЖДУНАРОДНЫХ ОТНОШЕНИЙ****COOPERATION BASED ON CLOSE NEIGHBORHOOD AND MUTUAL TRUST OF UZBEKISTAN IN THE SYSTEM OF MODERN INTERNATIONAL RELATIONS****Mirzayev G'ulom Rizoqulovich¹**¹O'zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti "Ijtimoiy-gumanitar fanlar" kafedrasini boshlig'i o'rinbosari, tarix fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent**Annotatsiya**

Mazkur maqola zamonaviy xalqaro munosabatlar tizimida O'zbekistonning yaqin qo'shnichilik va o'zaro ishonchga asoslangan hamkorligi masalalari haqida so'z yuritiladi. O'zbekistonning Markaziy Osiyo mamlakatlari bilan hamkorlikni zamonaviy xalqaro munosabatlarga mos yangicha ruhda rivojlantirish, mustahakamlash va takomillashtirish masalalari qiyosiy-tarixiy jihatdan tahlil etilgan.

O'zbekistonning Markaziy Osiyo mamlakatlari bilan hamkorlik masalalariga alohida e'tibor qaratila boshlaganligi O'zbekiston tomonidan ilgari surilgan qator tashabbuslarda o'z aksini topa boshlaganligi tarixiy-qiyosiy tahlil etilgan. Jumladan, O'zbekiston rahbarining Markaziy Osiyo mamlakatlari rahbarlarining o'zaro maslahatlashuvlari bo'yicha uchrashuvlarni muntazam tashkil qilish taklifi ilgari surilgan edi. Ushbu tashabbus barcha davlatlar va xalqaro tashkilotlar tomonidan qo'llab-quvvatlanganligi natijasida O'zbekistonning Markaziy Osiyo mamlakatlari bilan hamkorligida yangi davr boshlaganligi izohlab berilgan.

Xususan, zamonaviy xalqaro munosabatlar tizimida Markaziy Osiyoning transport-tranzit salohiyatini samarali ishga solish orqali keng rivojlangan va integratsiyalashgan transport tizimini Yevroosiyo qit'asining muhim tranzit "xab"iga aylantirish; mavjud transport yo'laklari va infratuzilmasini, shu jumladan, Kaspiy dengizi portlari, yirik transchegaraviy logistika markazlarini imkon qadar to'liq quvvat bilan ishlashini ta'minlash, ekologik masalalarning birgalikda yechimini topish kabi takliflar mintaqa iqtisodiy barqarorligini ta'minlash va mustahakamlashga xizmat qilishi asoslab berilgan. Yaqin qo'shnichilik va o'zaro ishonchga asoslangan hamkorlikni rivojlantirishga doir xulosalar berilgan va takliflar ilgari surilgan.

Аннотация

В данной статье говорится о вопросах тесного соседства и сотрудничества Узбекистана на основе взаимного доверия в системе современных международных отношений. Со сравнительно-исторической точки зрения анализируются вопросы развития, укрепления и совершенствования сотрудничества Узбекистана со странами Центральной Азии в новом духе согласно системе современных международных отношений.

Историко-сравнительный анализ того, что Узбекистан стал уделять особое внимание вопросам сотрудничества со странами Центральной Азии, нашел отражение в ряде инициатив, выдвинутых Узбекистаном. В частности, было выдвинуто предложение главы Узбекистана регулярно организовывать встречи по взаимным консультациям глав стран Центральной Азии. В результате этой инициативы, получившей поддержку всех стран и международных организаций, выяснилось, что началась новая эпоха в сотрудничестве Узбекистана со странами Центральной Азии.

В частности, эффективно используя транспортно-транзитный потенциал Центральной Азии в системе современных международных отношений, превратив широко развитую и интегрированную транспортную систему в важный транзитный «хаб» Евразийского континента; обосновано, что такие предложения, как обеспечение работы существующих транспортных коридоров и инфраструктуры, в том числе портов Каспийского моря, крупных трансграничных логистических центров на полную мощность, нахождение совместного решения экологических проблем, послужат обеспечению и укреплению экономической стабильности региона. Были сделаны выводы по развитию сотрудничества на основе добрососедства и взаимного доверия, выдвинуты предложения.

Abstract

This article talks about the issues of Uzbekistan's close neighborhood and cooperation based on mutual trust in the system of modern international relations. Issues of development, strengthening and improvement of Uzbekistan's cooperation with the countries of Central Asia in a new spirit according to the system of modern international relations are analyzed from a comparative and historical point of view.

A historical and comparative analysis of the fact that Uzbekistan began to pay special attention to the issues of cooperation with the countries of Central Asia was reflected in a number of initiatives put forward by Uzbekistan. In particular, the proposal of the head of Uzbekistan to regularly organize meetings on mutual consultations of the heads of Central Asian countries was put forward. As a result of this initiative being supported by all countries and international organizations, it was explained that a new era has begun in the cooperation of Uzbekistan with the countries of Central Asia.

In particular, by effectively using the transport and transit potential of Central Asia in the system of modern international relations, turning the widely developed and integrated transport system into an important transit "hub" of the Eurasian continent; It is justified that proposals such as ensuring the operation of existing transport corridors and infrastructure, including the ports of the Caspian Sea, large cross-border logistics centers at full capacity, finding a joint solution to environmental issues, will serve to ensure and strengthen the economic stability of the region. . Conclusions on the development of cooperation based on close neighborliness and mutual trust were given and suggestions were put forward.

Kalit so'zlar: O'zbekiston, Markaziy Osiyo, yaqin qo'shnicilik, o'zaro ishonch, hamkorlik, mintaqa mamlakatlari, zamonaviy xalqaro munosabatlar tizimi, yangicha ruh, qiyosiy-tarixiy tahlil, Qozog'iston, Qirg'iziston, Tojikiston, Turkmaniston, iqtisodiy, madaniy, ishonch inqirozi.

Ключевые слова: Узбекистан, Центральная Азия, тесное соседство, взаимное доверие, сотрудничество, страны региона, современная система международных отношений, новый дух, сравнительно-исторический анализ, Казахстан, Кыргызстан, Таджикистан, Туркменистан, экономический, культурный, кризис доверия.

Key words: Uzbekistan, Central Asia, close neighborhood, mutual trust, cooperation, regional countries, modern system of international relations, new spirit, comparative-historical analysis, Kazakhstan, Kyrgyzstan, Tajikistan, Turkmenistan, economic, cultural, a crisis of confidence.

KIRISH

Ma'lumki, zamonaviy xalqaro munosabatlar tizimi bu, xalqaro munosabatlar nazariyasidagi atama bo'lib, Yalta-Potsdam tizimini SSSR parchalanishi va ikki qutbli qarama-qarshilikning tugashi bilan almashtirgan xalqaro munosabatlar tizimini anglatadi. Hozirgi vaqtda zamonaviy xalqaro munosabatlar tizimi hali ham kontseptualizatsiya jarayonida, bu bizga yagona nazariy yondashuv mavjudligi haqida gapirishga imkon bermaydi. Mana shunday murakkab davrda O'zbekistonning Markaziy Osiyodagi integratsiya jarayonlarni mustahkamlash borasida olib borayotgan siyosati izchil rivojlantirilib borilishini taqozo etmoqda. O'zbekiston Prezidenti Shavkat Mirziyoyev ta'бири bilan aytganda, "O'zbekiston o'zaro muloqot, amaliy hamkorlik va yaxshi qo'shnicilikni mustahkamlashning qat'iy tarafdoridir. Biz Markaziy Osiyo mamlakatlari bilan hech istisnosiz barcha masalalar bo'yicha oqilona murosa asosida hamkorlik qilishga tayyormiz" [1].

Mintaqada yig'ilib qolgan muammolarni, dolzarb masalalar ustida avval o'tirib, hech bir majburiyatsiz, hujjatlarsiz yoki tashkilotlar ishtirokisiz o'zaro fikr almashib yechim topib kelinmoqda. Dastavval davlatlararo ishonchni mustahkamlash, so'ngra amaliy ishlarga o'tishga erishildi. Ta'kidlash joizki, O'zbekiston Prezidenti Sh.Mirziyoyev tashabbusi esa mana shunday maydon yaratib berildi. Natijada, Markaziy Osiyodagi rahbarlar ochiq-oydin fikr almashib, murakkab masalalarga hamjihatlikda yechim topishadi [17.]. Qisqa vaqt ichida O'zbekiston zamonaviy xalqaro munosabatlar tizimiga kirib bordi va tashqi siyosatida, xususan qo'shni mamlakatlar bilan hamkorlik yangi bosqichga ko'tirildi. "Avvalo, mintaqamizdagi davlatlar bilan do'stlik va yaxshi qo'shnicilik munosabatlari yo'lga qo'yildi. Chegaralar ochildi, odamlar qavmu-qarindoshlari bilan aloqalarini tiklab, bir mamlakatdan ikkinchi davlatga emin-erkin borib kela boshladi" [27.].

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODLAR

Muammoning o'rganilganlik darajasini tahlil etar ekanmiz, mazkur masalaga bag'ishlab mahalliy va xorijiy tarixshunoslikda ko'plab ilmiy izlanishlar amalga oshirilgan. O'zbekistonlik olimlardan R.Alimov, E.Nuriddinov, S.Safoyev, M.Raximov va boshqalar, xorijlik mualliflardan A.Kazansev, A.Imangaziyev kabi olimlarning ilmiy tadqiqot ishlarini keltirib o'tish mumkin [5.].

Tahlil usullari. Maqolada tarixiy-xronologik, vorisiylik va izchillik, content analysis, event analysis, qiyosiy-tarixiy tahlil, kabi ilmiy tadqiqot usullardan foydalanilgan. Tadqiqotda tarixiylik va xolislik kabi imiy tadqiqot usullaridan foydalanildi.

NATIJARLAR VA MUHOKAMA

2017-yil mart oyida O'zbekiston Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning Qozog'istonga tashrifi davomida imzolangan hujjatlar ikki davlat hamkorligini bugungi kun talabi darajasida rivojlantirishni taqozo etdi. 2021-yil 16-17-sentyabr kunlari Qozog'iston Respublikasi Prezidenti Qosim Jomart To'qayevning davlat tashrifi strategik hamkorlikning izchil rivojlanib borayotganligini mantiqiy davomidir.

2016-yil dekabrda Samarqand uchrashuvida Qirg'iziston va O'zbekiston Prezidentlari qirg'iz-o'zbek chegarasining delimitatsiya jarayonini faollashtirish topshirig'ini berishgandi. Ishchi guruhi faoliyati faollashdi va doimiy asosda yo'lga qo'yilib, bir qator uchrashuvlar o'tkazildi.

TARIX

2017-yil 5-6-sentabr kunlari O'zbekiston Prezidenti Qirg'iziston Respublikasiga davlat tashrifini amalga oshirdi. Tashrif yakuniga ko'ra, O'zbekiston Respublikasi hamda Qirg'iziston Respublikasining chegaralari viloyatlari o'rtasida hamkorlikni yanada chuqurlashtirish va rivojlantirish to'g'risida o'zaro anglashuv memorandumini imzolandi [18.]. Ta'kidlab o'tish joizki, O'zbekiston Prezidentining ushbu tashrifi so'nggi 17 yil ichida birinchi bor Qirg'izistonga amalga oshirgan davlat tashrifi edi [19.]. 2017-yil sentabr oyiga kelib umumiy chegaraning 1 ming 170 kilometri aniqlandi. Yana 217 kilometri bo'yicha ish davom ettirilmoqda". Shu bilan birga, Qirg'iziston Prezidenti devoni tashqi siyosat bo'limi rahbarining ta'kidlashicha, davlat ichidagi barcha jarayonlar yakunlangan.

Shavkat Mirziyoyevning tashrifi doirasida rasmiy shaxslar uchrashuvlaridan tashqari, ikki davlat ishbiarmonlari, tegishli vazirlik va idoralar, Toshkent hamda Bishkek hokimiyatlari vakillarining uchrashuvlari bo'lib o'tdi.

O'zbekiston va Qirg'iziston Respublikalari Prezidentlari 2017-yil 5-sentabr kuni "Davlat chegaralari to'g'risida"gi hujjatni imzolaganida, o'zbek-qirg'iz chegarasining 85 foizi aniqlab bo'lingan edi.

Shavkat Mirziyoyevning fikricha, mazkur uchrashuvda "tariximiz va kelajakni tiklash"ga erishildi.

O'zbekiston Prezidenti suvdan foydalanish va GES qurilishi masalasiga ham alohida to'xtaldi. "... Biz birgalikda Qambar ota GESini barpo etamiz, moliyaviy va boshqa masalalarda yordam beramiz. U bizga zarur va kerak", – deb qo'shimcha qilgan Sh.Mirziyoyev [20.].

2017-yil 5-sentabr kuni imzolangan Chegaradosh mintaqalar o'rtasidagi hamkorlikni yanada chuqurlashtirish va kengaytirish bo'yicha 2017-2019-yillarga mo'ljallangan qo'shma tadbirlar rejasi, Parlamentlararo hamkorlik to'g'risidagi memorandum va boshqa hujjatlar ikki davlat qonunchilik organlari o'rtasidagi hamkorlik yanada mustahkamlanishida alohida ahamiyatga ega bo'ldi [21.].

2017-yil 14-dekabrda Qirg'iz Respublikasi Prezidentining O'zbekistonga tashrifi amalga oshirildi. Oliy darajadagi uchrashuv va muzokaralarda siyosiy, savdo-iqtisodiy, transport-kommunikatsiya, madaniy-gumanitar va boshqa sohalaridagi davlatlararo aloqalarning bugungi holati va yanada rivojlantirish istiqbollari, chegaralari hamkorlik masalalari, ayrim mintaqaviy va xalqaro muammolar muhokama qilindi. Tor va keng doiradagi muzokaralaridan so'ng bir qancha ikki tomonlama hujjatlarni imzolash marosimi bo'lib o'tdi. Jumladan, O'zbekiston Respublikasi Favqulodda vaziyatlar vazirligi va Qirg'iziston Respublikasi Favqulodda vaziyatlar vazirligi o'rtasida 2018-yilda favqulodda vaziyatlarning oldini olish va ularni bartaraf etish bo'yicha tadbirlar rejasi;

O'zbekiston Yoshlar ittifoqi Markaziy Kengashi va Qirg'iziston Respublikasi hukumati qoshidagi Yoshlar, jismoniy tarbiya va sport davlat agentligi o'rtasida o'zaro anglashuv memorandumlari imzolangan [22.].

O'zbekiston va Tojikiston hamkorligining bugungi holatini tahlil etar ekanmiz, Prezident Shavkat Mirziyoyevning hokimat tepasiga kelishi arafasida mintaqa davlatlari hamkorligi masalasida bildirilgan "Qo'shnimizning yutug'i – bu bizning ham yutug'imiz. Ularning tinch va farovon hayoti – butun mintaqamizda tinchlik va barqarorlikni saqlashning garovi deb bilamiz" [2, 8.] degan fikrlari Markaziy Osiyo mamlakatlari hamkorligini yangi bosqichga ko'tarishda konseptual asos vazifasini o'tamoqda.

Tojikistonlik siyosatshunos Sherali Rizoyonning fikricha, Markaziy Osiyoni mintaqa sifatida rivojlantirish uchun qulay sharoitlar yaratilar ekan, Markaziy Osiyo davlatlarining milliy manfaatlariga zid kelmaydigan umummintaqaviy manfaatlariga xizmat qiluvchi konstruktiv ilmiy yondashuvlarni ishlab chiqish va targ'ib etish zarur. Mintaqaviy manfaatning o'ziga xos umumiy jihatlari va tuzilmalarini aniqlash yuzasidan qo'shma, yanada chuqur tadqiqotlar o'tkazish zarur [9, 101-b.].

2018-yil 9-10-mart kunlari O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev davlat tashrifi bilan Tojikiston Respublikasida bo'ldi. Tojikistonlik ekspert Qosimsho Iskandarovning fikriga ko'ra, Tojikiston va O'zbekiston o'rtasidagi o'zaro munosabatlar davlat rahbarlarining siyosiy irodasiga bog'liq. Shavkat Mirziyoyevning hokimiyat tepasiga kelishi bilan ikki mamlakat o'rtasidagi munosabatlar tez o'zgardi. Tojik-o'zbek munosabatlarining keskin rivojlanishi nafaqat ikki davlat, balki mintaqadagi barcha mamlakatlar o'rtasidagi ko'plab muammolarni hal etdi. Mintaqaviy hamkorlikning rivojlanishi uchun siyosiy muhit yaxshilandi [7.].

Ta'kidlash joizki, O'zbekiston va Tojikiston fuqarolarining o'zaro safarlari to'g'risidagi bitim (2018-yil)ning imzolanishi va nazorat-o'tkazish punkti ochilishi ikki mamlakat o'rtasida fuqarolarning vizasiz bordi-keldisini amalga oshirish imkonini berdi. O'zbekiston tomonidan boshlangan tashqi siyosatdagi bunday o'zgarish, ayniqsa transchegaraviy daryolarning suv-energetika resurslaridan kompleks foydalanishga oid kelishuvlar O'zbekiston Prezidentining mintaqaviy hamkorlikni mustahkamlashga xayrixoh ekanligidan dalolat beradi.

Tojikiston O'zbekistonning mintaqaviy siyosatini qo'llab-quvvatlamogda. Xorijiy ekspertlar fikricha, bu boradagi O'zbekiston–Tojikiston munosabatlarining konstruktiv xarakterga ega bo'lishi Markaziy Osiyoda suv xavfsizligini ta'minlash bo'yicha mintaqaviy sa'y-harakatlarga ijobiy ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Ta'kidlash joizki, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning taklifiga binoan 2022-yil 2-3-iyun kunlari Tojikiston Respublikasi Prezidenti Emomali Rahmon rasmiy tashrif bilan O'zbekistonda bo'lishi ikki tomonlama hamkorlikni mustahkamlashga xizmat qiladi.

Davlat rahbarlari muzokaralarida asosiy e'tibor ikki tomonlama aloqalarni mustahkamlash, siyosiy, parlamentlararo, savdo-iqtisodiy, transport-logistika, investitsiyaviy va madaniy-gumanitar hamkorlikning kun tartibini tubdan kengaytirishga qaratildi. Hukumatlararo komissiya yig'ilishi va biznes forumning muvaffaqiyatli natijalari – 1 milliard dollarlik yangi bitim va shartnomalar imzolangan davlatlararo iqtisodiy hamkorlikni mustahkamlashga xizmat qiladi [14.].

Ta'kidlash joizki, hududlararo hamkorlik, transport kommunikatsiyasi, parlamentlararo va madaniy-gumanitar aloqalar borasida ham salmoqli natijalar qo'lga kiritildi. Ikki davlat poytaxtlari Toshkent va Dushanbe shaharlari, Surxondaryo va Xatlon viloyatlari hamda Toshkent, Farg'ona, Samarqand va So'g'd viloyatlari o'rtasida samarali aloqalar yo'lga qo'yilgan. Jizzax va So'g'd viloyatlari o'rtasida hamkorlik bo'yicha "yo'l xarita"lari qabul qilingan.

O'zbekiston va Tojikiston investitsiya kompaniyasi salohiyatini faol ishga solish orqali hududlararo va sanoat kooperatsiyasi loyihalarini amalga oshirish hamisha dolzarb ahamiyat kasb etadi.

Ikki mamlakatning madaniy-gumanitar hamkorlikni mustahkamlash to'g'risida kelishuvlarga erishildi. Fan, ta'lim, san'at, kino va turizm sohalaridagi hamkorlik doimo davlat rahbarlari diqqat e'tiborida bo'lib kelmoqda. Yoshlarning intellektual salohiyatini rivojlantirish va ma'naviyatini yuksaltirish madaniy-gumanitar hamkorlikning ustuvor yo'nalish sifatida qaraladi [15.].

Shuningdek, ikki mamlakat rahbarlari tomonidan "Abadiy do'stlikni mustahkamlash va ittifoqchilik to'g'risida"gi deklaratsiyaning (2022-yil 2-iyun) imzolanganligi tarixiy ahamiyat kasb etadi [16.].

Jumladan, sanoat kooperatsiyasi sohasidagi hamkorlikni yanada mustahkamlash va kengaytirish bo'yicha "yo'l xaritasi";

Madaniyat vazirliklari o'rtasida 2022-2023-yillarga mo'ljallangan madaniyat va san'at sohalaridagi hamkorlik to'g'risida bitim;

O'zbekistonning Jizzax viloyati va Tojikistonning So'g'd viloyati o'rtasidagi ikki tomonlama hamkorlikni rivojlantirish bo'yicha "yo'l xaritasi";

A'trof-muhitni muhofaza qilish va suvdan oqilona foydalanish sohalarida hamkorlik to'g'risida memorandum;

Ipakchilik tarmog'ida hamkorlik to'g'risida memorandumlar shular sirasiga kiradi [14.].

Ta'kidlash joizki, O'zbekiston va Tojikiston yangi tranzit yo'laklarini shakllantirish va zamonaviy logistika infratuzilmasini yaratish, havo, temir yo'l transporti va avtobuslar qatnovini ko'paytirish, birgalikda agroklastlar va zamonaviy ishlab chiqarish korxonalarini tashkil etish, meva-sabzavot mahsulotlarini qayta ishlash va jahon mamlakatlari bozorlariga chiqish, energetika va suvdan oqilona foydalanish borasida samarali hamkorlik o'rnatish, parlamentlararo muloqot va xalq diplomatiyasini kengaytirish, hududlararo aloqalarni rivojlantirish va madaniy-gumanitar hamkorlikni mustahkamlashlari joizdir.

O'zbekiston va Turkmaniston o'rtasidagi munosabatlar yangi, sifat jihatdan yuqori bosqichga ko'tarilib izchil davom ettirilmogda. O'zbekiston Prezidenti Sh.M.Mirziyoyev ta'kidlaganidek, "bunday hamkorlik rishtalari ham yurtimizda, ham mintaqamizda tinchlik va taraqqiyotni mustahkamlashga xizmat qiladi" [2, 271-b.]. O'zbekiston va Turkmaniston munosabatlari yuqori darajadagi ikki tomonlama hamkorlik bilan izohlanadi. Oliy darajada qabul

TARIX

qilingan bitimlar, siyosiy, savdo-iqtisodiy, ilmiy-texnikaviy, madaniy va gumanitar hamkorlikka oid 200 dan ortiq hujjatlar turli sohalarda ikki tomonlama o'zaro manfaatli aloqalarni kengaytirishda muhim ahamiyat kasb etmoqda.

Shuningdek, O'zbekiston va Turkmaniston o'rtasidagi hamkorlikning muhim jihatlari va yo'nalishlariga ham alohida e'tibor qaratish lozim. Ya'ni, O'zbekiston va Turkmaniston o'rtasidagi hamkorlik yangi bosqichga strategik darjaga ko'tarildi. Xususan, 2017-yil 1-iyun kuni O'zbekiston Respublikasining "O'zbekiston Respublikasi bilan Turkmaniston o'rtasida strategik sheriklik to'g'risida shartnomani (Ashxobod, 2017-yil 6-mart) ratifikatsiya qilish haqida"gi Qonuni qabul qilinganligi fikrimiz tasdig'idir.

Mazkur shartnoma do'stona munosabatlarning mantiqiy davomi sifatida ikki mamlakat xalqlari hamkorligining yangi bosqichga ko'tarilishi, pozitsiyalarni o'zaro kelishish asnosida strategik sheriklikni mustahkamlanishi, o'rta va uzoq muddatli iqtisodiy hamkorlik dasturlari ishlab chiqilishi, tadbirkorlar o'rtasida hamkorlik izchil rivojlanishi, o'zaro tovar aylanmasi, mahsulot va xizmatlar yetkazib berish hajmi oshishi, transmilliy uyushgan jinoyatchilik, yangi tahdid va xurujlarga qarshi birgalikda kurashish uchun muhim huquqiy asoslarni belgilab bergani bilan ahamiyatga ega.

Ikki davlat rahbarlarining oliy darajadagi uchrashuvlari va muzokaralarida ko'tarilgan muhim masalalar o'zbek va turkman xalqlarining hayotida o'zining amaliy ifodasini topmoqda.

O'zbekiston Prezidentining (2018-yil 24-avgust, 2019-yil 10-oktyabr, 2021-yil 29-aprel, 2021-yil 5-6-avgust) Turkmanistonga amaliy tashriflari davomida O'zbekiston va Turkmaniston o'rtasidagi do'stlik, yaxshi qo'shniçilik va strategik sheriklik munosabatlarini yanada mustahkamlash, ko'p qirrali hamkorlik va mintaqaviy sheriklikni kengaytirish masalalari muhokama qilindi.

Turkmaniston Prezidentining 2018-yil 23-24-aprel kunlari O'zbekistonga davlat tashrifi ham do'stlik munosabatlari va strategik sheriklikni rivojlantirishda muhim voqea bo'ldi. Tashrif davomida Shavkat Mirziyoyev va Gurbanguli Berdimuxamedovning Qo'shma bayonoti imzolandi.

Bundan tashqari, tashrif davomida ikki davlat rahbarlari o'rtasida 17 tahukumatlararo va idoralararo hujjatlar, shuningdek, umumiy qiymati 250 million AQSh dollaridan ortiq bo'lgan savdo shartnomalari va bitimlar paketi imzolandi. Ushbu hamkorlik ikki mamlakat xalqlari hayotida o'z ifodasini topishi maqsadida O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 19-oktyabrdagi "Turkmaniston Prezidentining O'zbekiston Respublikasiga davlat tashrifi yakunlari bo'yicha imzolangan shartnomalar va bitimlarni amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Qarori qabul qilindi.

O'zbekiston va Turkmaniston parlamentlari o'rtasida hamkorlik aloqalari rivojlanib bormoqda. 2020-yilning 10-iyun kuni O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi Qonunchilik palatasi va Senati Kengashlarining "O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisining Turkmaniston Majlisi bilan hamkorlik bo'yicha parlamentlararo guruhini tashkil etish to'g'risida"gi Qarori qabul qilindi. Hozirgi vaqtda O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisining Turkmaniston Mejlisi bilan hamkorlik bo'yicha parlamentlararo guruhi tomonidan faol amaliy harakatlar amalga oshirilmoqda.

So'nggi yillarda savdo-iqtisodiy sohadagi o'zaro hamkorlik shartnomaviy-huquqiy jihatdan yanada mustahkamlanganligini alohida ta'kidlash joiz. Shu asosda ikki tomonlama imtiyozlar va savdo sohasida ishlab chiqaruvchilarni qo'llab-quvvatlash bo'yicha yangi tartiblar joriy etildi. Aytish kerakki, Turkmaniston erkin savdo rejimini yaratgan holda savdo-iqtisodiy hamkorlik sohasidagi bitimlar imzolangan 10 ta davlat sirasiga kiradi [23].

O'zbekiston Prezidentining 2021-yil 5-6-avgust kunlari Turkmanistonga amalga oshirgan tashrifida ikki tomonlama hamkorlikni mustahkamlash bo'yicha kelishib olindi. 2021-yil oktyabrda Turkmaniston Prezidenti G.Berdimuhamedovning O'zbekistonga tashrifi doirasida O'zbekiston va Turkmanistonning o'zaro do'stona va strategik hamkorligiga oid bir qator hujjatlar imzolanganligi bilan ajralib turadi.

O'zbekiston Prezidenti Shavkat Mirziyoyev taklifiga binoan 2022-yil 14-15-iyul kunlari Turkmaniston Prezidenti Serdar Berdimuhamedovning mamlakatimizga amalga oshirgan davlat tashrifini [13.] ikki qardosh mamlakat strategik sheriklik munosabatlarida yangi sahifa ochishga intilgan tashrif sifatida baholash mumkin. Uchrashuv chog'ida davlat rahbarlari O'zbekiston-Turkmaniston hamkorligini istiqbollarini muhokama qildilar. Alohida e'tiborni savdo-iqtisodiy

aloqalarni rivojlantirish, o'zaro savdoni kengaytirish, sanoat kooperatsiyasi loyihalarini amalga oshirish, transport logistika imkoniyatlaridan foydalanishga qaratdilar.

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M.Mirziyoyev tomonidan Markaziy Osiyoning mamlakat tashqi siyosatini asosiy ustuvor yo'nalishi sifatida belgilanishi yaqin qo'shnilar bilan do'stlik, o'zaro manfaat va yaxshi qo'shnichilik tamoyillariga asoslangan munosabatlarni izchil rivojlantirishda yangi davrni boshlab berdi.

Ta'kidlash joizki, "Bu har tomonlama chuqur o'ylab tanlangan yo'ldir. Markaziy Osiyoning qoq markazida joylashgan O'zbekiston ushbu mintaqaning barqarorlik, izchil taraqqiyot va yaxshi qo'shnichilik hududiga aylanishidan bevosita manfaatdordir. Tinch-osoyishta, iqtisodiy jihatdan taraqqiy etgan Markaziy Osiyo – biz intiladigan eng muhim maqsad va asosiy vazifadir" [1.].

Aynan, ushbu muammo doirasida amalga oshirilishi kerak bo'lgan bir qator vazifalarning yechimini topishda O'zbekistonning Markaziy Osiyo mamlakatlari bilan hamkorlik masalalariga alohida e'tibor qaratila boshlaganligi davlat rahbari tomonidan ilgari surilgan qator tashabbuslarda o'z aksini topa boshladi. Jumladan, O'zbekiston rahbari 2017-yil 10-11-noyabr kunlari BMT shafeligida Samarqand shahrida o'tgan "Markaziy Osiyo yagona tarix va umumiy kelajak, barqaror rivojlanish va taraqqiyot yo'lidagi hamkorlik" mavzusidagi xalqaro konferensiyada Markaziy Osiyo mamlakatlari rahbarlarining o'zaro maslahatlashuvlari bo'yicha uchrashuvlarni muntazam tashkil qilish taklifini ilgari surgan edi. Ushbu tashabbus barcha davlatlar va xalqaro tashkilotlar tomonidan qo'llab-quvvatlandi.

Ta'kidlash joizki, konferensiya Markaziy Osiyo mamlakatlari o'rtasida hamkorlikni yangi bosqichga olib chiqish uchun platforma vazifasini bajardi. Konferensiyada nutq so'zlagan Shavkat Mirziyoyev mintaqaviy integratsiya masalasi haqida so'z yuritib jumladan shunday dedi: "Davlatlarimiz aynan yaxshi qo'shnichilik va o'zaro manfaatli hamkorlik tamoyillari asosida savdo-iqtisodiy, transport-kommunikatsiya, madaniy-gumanitar sohalarida, xavfsizlik va barqarorlik masalalarida o'z salohiyatini yanada samarali amalga oshira oladi. Ishonchim komil, bundan barcha – Markaziy Osiyo davlatlari ham, boshqa mamlakatlar ham birdek manfaat ko'radi" [4, 265-b.].

Mazkur Maslahat uchrashuvi mazmun-mohiyati haqida Sh.Mirziyoyev fikr yuritib quyidagicha ta'kidlaydi: "Bizning bu boradagi yondashuvlarimiz bugungi kunda mintaqada umumiy muammolarni hal etishning yo'llarini birgalikda izlab topishga real zarurat mavjud ekanini anglashdan kelib chiqqan yondashuvdir" [4, 273-b.].

Haqiqatan ham ushbu uchrashuvni tashkil etish yillar davomida Markaziy Osiyo mamlakatlarining o'zaro hamkorligi doirasida yig'ilib qolgan muammolarni bosqichma-bosqich hal etishda muhim platforma vazifasini o'tamoqda. Chunki, mintaqa davlatlari iqtisodiyoti asrlar mobaynida turli omillar ta'siri ostida bir-birini to'ldirib turadigan yagona hududiy kompleks holda shakllanib kelgan va SSSR parchalangunga qadar ushbu holat saqlanib qolgan. Shu bilan birga, 1992-2016-yillar mobaynida beshta davlatning iqtisodiy aloqalarini mustahkamlash borasida bir qator ishlar amalga oshirilib, salmoqli yutuqlar qo'lga kiritilgan bo'lsa-da, chegaralarda sun'iy to'siqlar paydo bo'lishi natijasida o'zaro hamkorlikni sust holda rivojlanganligining guvohi bo'lamiz.

O'zbekistonning Markaziy Osiyo mamlakatlari bilan hamkorligida mintaqada keng doiradagi transc chegaraviy tahdidlarga qarshi kurash sohasidagi manfaatlari ham bir-biriga yaqin va o'xshashdir. Shuningdek, O'zbekistonning mintaqa davlatlari bilan hamkorligining rivojlanishi nafaqat ushbu davlatlar ijtimoiy-iqtisodiy hayoti barqarorligi va xavfsizligiga balki, mintaqalararo integratsiyalashuvning institutsional tizimini mustahkamlanishiga xizmat qiladi.

2018-yil 15-mart kuni Qozog'istonda Markaziy Osiyo davlat rahbarlarining birinchi Maslahat uchrashuvi bo'lib o'tdi va uchrashuv ko'plab ekspertlar tomonidan ijobiy baholandi. Masalan, qirg'izistonlik, ekspert Arslanbek Omurzakovning fikricha, Markaziy Osiyo mamlakatlari 27 yillik mustaqillik davrida bir-biridan juda uzoqlashib ketdi va ularni ajratuvchi omillar ham ko'paydi, biroq so'nggi yillarda (2017-yil nazarda tutilmoqda) qayta muloqot qilish imkoni paydo bo'ldi. 2018-yilda "Navro'z" bayrami munosabati bilan Markaziy Osiyo mamlakatlari yetakchilari uzoq yillar mobaynida ilk marotaba "vositachilarsiz", "bir davrada" uchrashishdi. Bu bir-biriga bo'lgan ishonch tuyg'usini mustahkamlaydigan juda yaxshi tendensiyadir [25.].

Binobarin, Markaziy Osiyo mamlakatlari Maslahat uchrashuvida Sh.Mirziyoyev tomonidan ilgari surilgan tashabbuslar samarasi o'laroq, bir qator ijobiy natijalar qo'lga kiritilganligi e'tirof etish

TARIX

kerak. Jumladan, bir necha yillardan bo'yon muammoli masala sifatida qarab kelingan O'zbekiston, Qozog'iston va Turkmaniston davlat chegaralarining tutashgan nuqtasi hududi haqida shartnoma imzolandi (2017-yil 10-noyabr). O'zbekiston va Qirg'iziston o'z chegaralarining 85 foizi yuzasidan kelishuvga erishdi [10.]. Transport sohasida Tojikiston bilan to'g'ridan-to'g'ri havo, temir yo'l va avtomobil qatnovi tiklandi. Amudaryo orqali Turkmanobod – Farob temir yo'li hamda avtomobil yo'li ko'priklari ochilishi (2017-yil 7-mart) butun Markaziy Osiyo mintaqasi hayotida “transport-kommunikatsiya va geostrategik ahamiyati” [3, 363-b.] ga ko'ra noyob bo'lgan muhim voqea sifatida baholandi.

Xususan, “Turkmanobod – Farob” avtomobil va temir yo'l ko'priklari Markaziy Osiyo mamlakatlari tranzit salohiyatini yuksaltirishi Turkmaniston orqali Transkavkaz transport yo'lagi bilan Janubiy va Markaziy Yevropa, Yaqin Sharq, Janubiy va Janubi-Sharqiy Osiyo mamlakatlariga tranzit va yuk tashish hajmlarini bir necha marotaba ko'paytirishga xizmat qilishi bilan xarakterlanadi.

Shuningdek, mintaqa davlatlari hamkorligini qaytadan mustahkamlash borasida O'zbekiston rahbariyati tomonidan amalga oshirilgan sa'y harakatlar natijasida O'zbekistonning Qozog'iston, Qirg'iziston, Tojikiston va Turkmaniston bilan tovar ayirboshlash hajmi, 2017-yil yakunlariga ko'ra, qariyb 3 milliard dollarni tashkil etdi, ya'ni 20 foizga ortdi. Bu borada tovar yetkazib berish yana bir barobarga ko'paydi [4, 273-b.].

Hozirgi paytga kelib haqli ravishda O'zbekiston Respublikasi bilan Markaziy Osiyo mamlakatlari hamkorligida yangi bosqichga qadam qo'yilmoqda. Masalan, 2018-yilda O'zbekiston va Qozog'iston o'rtasidagi tovar ayirboshlash hajmi 50 foiz o'sib, 3 milliard dollardan oshgan. O'zbekistonning Qirg'iziston bilan o'zaro tovar ayirboshlashi 2018-yilda 481 million dollardan, Tojikiston bilan esa 389 million dollardan oshgan [12.], Turkmaniston bilan o'zaro iqtisodiy hamkorlik 302 million dollarni tashkil etgan [11.].

2019-yil 29-noyabr kuni Toshkentda Markaziy Osiyo davlatlari rahbarlarining ikkinchi Maslahat uchrashuvi bo'lib o'tdi. Unda O'zbekiston Prezidenti Shavkat Mirziyoyev, Qozog'istonning Birinchi Prezidenti Nursulton Nazarboyev, Qirg'iziston Prezidenti Sooronboy Jeenbekov, Tojikiston Prezidenti Emomali Rahmon va Turkmaniston Prezidenti Gurbanguli Berdimuhamedovlar ishtirok etdi.

Mazkur uchrashuvda savdo to'siqlarini bartaraf etish, sanoat kooperatsiyasini yanada kuchaytirish, energetika infratuzilmasini modernizatsiya qilish va mintaqaning tranzit imkoniyatlarini kengaytirish masalalari ko'rib chiqildi. Tomonlar hududlar darajasida faol almashinuvlar va muloqotni qo'llab-quvvatlash, shuningdek, ilm-fan, ta'lim, turizm, madaniyat va sport sohalarida qo'shma tadbirlarni muntazam o'tkazishga kelishib oldilar. Shuningdek, mintaqada xavfsizlik va barqarorlikni ta'minlash uchun ko'p tomonlama hamkorlik masalalariga jiddiy e'tibor qaratildi [25.].

Shu o'rinda mintaqa mamlakatlari o'z taraqqiyot yo'liga ega bo'lgan va rivojlanayotgan davlatlar hisoblanib, insonparvarlik, ijtimoiy adolat, mintaqada xavfsizlik, tinchlik va osoyishtalik muhitini yaratish kabi tamoyillar asosida o'zlarining tashqi siyosiy faoliyatini hamkorlikda rivojlantirib borishda Maslahat uchrashuvlari muhim bo'g'in vazifasini o'tayotganligini alohida ta'kidlash joiz.

2021-yil 6-avgust kuni Turkmanboshi shahri (Turkmaniston) yaqinidagi “Avaza” milliy sayyohlik zonasida Markaziy Osiyo davlatlari rahbarlarining uchinchi Maslahat uchrashuvi bo'lib o'tdi.

Turkmaniston Prezidenti raislik qilgan sammitda O'zbekiston, Qozog'iston Qirg'iziston va Tojikiston Respublikalari Prezidentlari, shuningdek, BMT Bosh kotibining Markaziy Osiyo bo'yicha maxsus vakili, Markaziy Osiyo uchun preventiv diplomatiya bo'yicha mintaqaviy markaz rahbari ishtirok etib mintaqaning xalqaro munosabatlarda ishtiroki va mintaqaviy imkoniyatlari muhokama qilindi. Markaziy Osiyo ulkan geostrategik va geoiqtisodiy ahamiyatga ega mintaqaga bo'lib, bu yerda 74 milliondan ortiq aholi yashaydi. Ularning tarixi va madaniyati, mamlakatlarning iqtisodiyoti va infratuzilmasi bir-biri bilan chambarchas bog'lanib ketganligi mintaqaviy hamkorlikni mustahkamlashga doir yangi-yangi loyihalarni ishlab chiqish va hayotga tatbiq etishni taqozo etmoqda.

Prezident Shavkat Mirziyoyev rahbarligida O'zbekiston mintaqa mamlakatlari bilan do'stlik va yaxshi qo'shnichilik tamoyillariga tayangan holda faol va pragmatik siyosat olib bormoqda. Jumladan, keyingi yillarda siyosiy, savdo-iqtisodiy, transport-logistika hamda madaniy-gumanitar

sohalarda ikki va ko'p tomonlama hamkorlik jadal sur'atlarda rivojlanmoqda. Tarixan qisqa muddat ichida Markaziy Osiyoda prinsipial jihatdan mutlaqo yangi siyosiy muhit yaratildi.

Avazada tashkil etilgan navbatdagi uchinchi uchrashuvda Shavkat Mirziyoyev o'z nutqida umumiy siyosiy iroda va birgalikdagi sa'y-harakatlar natijasida bugun mintaqa yaxshi qo'shnihilik, o'zaro manfaatli hamkorlik va barqaror taraqqiyot makoniga aylanib borayotganini alohida ta'kidladi. Yangi siyosiy muhitni shakllantirishda Markaziy Osiyo davlatlari rahbarlari Maslahat uchrashuvlarining o'zni beqiyosligi Oliy darajadagi muntazam uchrashuvlar mintaqaning betakror salohiyatini to'liq ro'yobga chiqarishga xizmat qilishi haqida fikr bildirdi.

Markaziy Osiyoda iqtisodiy hamkorlikning yangi modelini shakllantirishda hamkorlikning yangi "o'sish nuqtalarini", uzoq muddatli istiqbolga mo'ljallangan yangi rivojlanish "drayver"larini aniqlash, mintaqa ichidagi savdoni kengaytirish zarurligi, to'laqonli erkin savdo rejimiga o'tish maqsadida mavjud to'siqlarni bartaraf etish muhim ekani qayd etildi. Sanoat kooperatsiyasi, innovatsiyalar va raqamli texnologiyalarni rivojlantirish hisobiga qo'shilgan qiymatning uzun zanjirlarini yaratish mumkinligiga alohida e'tibor qaratildi.

Albatta, bu borada mintaqa mamlakatlari tadbirkorlari va hududlari o'rtasidagi bevosita aloqalarni rag'batlantirish, investitsiya va iqtisodiy forumlarni muntazam o'tkazib borish maqsadga muvofiqdir.

Shuningdek, Prezident Shavkat Mirziyoyev tomonidan bildirilgan bir qator takliflar, xususan, savdo-iqtisodiy hamkorlikning umumiy yo'nalishlari to'g'risidagi bitimni qabul qilish; mintaqa mamlakatlarning umumiy strategik manfaatlariga mos keluvchi Markaziy Osiyoning transport-tranzit salohiyatini samarali ishga solish orqali keng rivojlangan va integratsiyalashgan transport tizimini Yevroosiyo qit'asining muhim tranzit "xab"iga aylantirish; mavjud transport yo'laklari va infratuzilmasini, shu jumladan, Kaspiy dengizi portlari, yirik transchegaraviy logistika markazlarini imkon qadar to'liq quvvat bilan ishlashini ta'minlash, ekologik masalalarning birgalikda yechimini topish kabi takliflar mintaqa iqtisodiy barqarorligini ta'minlash va mustahkamlashga qaratilgan.

Mazkur takliflar mintaqa mamlakatlarning oziq-ovqat mahsulotlarini ishlab chiqarishni ko'paytirish hamda ularning sifatini nazorat qilish, shu jumladan, jahon bozoriga yetkazish bo'yicha aniq yo'nalishlar va qo'shma dasturlarni belgilab olishga xizmat qilmoqda.

Mintaqa xalqlarini yaqinlashtirishga xizmat qiladigan yana bir omil bo'lgan turizm sohasida xizmatlar doirasini qamrab oladigan "Bir sayohat – butun mintaqa" qo'shma dasturini amaliy ro'yobga chiqarish taklifi ilgari surildi.

Maslahat uchrashuvi doirasida Markaziy Osiyo yetakchi ayollari muloqotining navbatdagi majlisi bo'lib o'tib, unda ayollarning jamiyat hayotidagi rolini oshirish masalalari ko'rib chiqildi. Anjuman yakunida Markaziy Osiyo mamlakatlari yetakchi ayollari forumi deklaratsiyasi qabul qilindi. Markaziy Osiyo davlat rahbarlari Maslahat uchrashuvining navbatdagi yig'ilishi doirasida o'tkazilgan ushbu tadbirlar, shuningdek, yetakchi ayollar muloqoti va mintaqa Iqtisodiy forumi O'zbekiston Prezidenti Shavkat Mirziyoyev tashabbusi bilan tashkil topgan sammitning yangi bosqichga chiqqanidan dalolat beradi [8.].

Oliy Majlis Senati Raisi T.Narbayeva Markaziy Osiyo yetakchi ayollari muloqotining navbatdagi majlisida mazkur forum mintaqa mamlakatlarning yutuqlari, gender tenglikni ta'minlash bo'yicha kelgusidagi rejalari haqida axborot almashish va umumiy manfaatlarimizga javob beradigan hamkorlikning barcha sohalarida xotin-qizlar o'rtasida mintaqaviy hamkorlikni rivojlantirish istiqbollari muhokama qilish uchun yaxshi imkoniyat ekanini ta'kidladi [26.].

Shuningdek, Senat raisi muloqotning barcha ishtirokchilari tomonidan yaratilayotgan poydevor davlat boshqaruvi, preventiv diplomatiya, atrof-muhit muhofazasi, tadbirkorlik va biznes, madaniyat, ta'lim, ilm-fan, san'at va umuman, gender tenglikni ta'minlash sohalarida Markaziy Osiyo xotin-qizlari o'rtasidagi mintaqaviy hamkorlikni rivojlantirish va mustahkamlashga xizmat qilishi haqida to'xtalib o'tdi.

Qirg'izistonning Cho'lponota shahrida 2022-yil 20-21-iyul kunlari Markaziy Osiyo davlatlari rahbarlarining to'rtinchi Maslahat uchrashuvi bo'lib o'tdi. Ta'kidlash joizki, ushbu formatdagi yig'ilishlar natijasida mintaqada suv-energetika munosabatlari, chegaralarni belgilash masalalari faol hal etilmoqda, mintaqa mamlakatlari o'rtasidagi iqtisodiy aloqalar yanada mustahkamlanib, qo'shma savdo uylari, chegara savdo zonalari tashkil etilmoqda, davlatlar o'rtasida savdo-ishlab

TARIX

chiqarish kooperatsiyasi rivojlantirilib, odamlar o'rtasidagi madaniy-gumanitar aloqalar kengaymoqda.

Markaziy Osiyo davlat rahbarlarining to'rtinchi maslahat uchrashuvi mintaqa mamlakatlari o'rtasida diplomatik munosabatlar o'rnatilganining 30 yilligiga to'g'ri keldi. Mazkur uchrashuvda mintaqaviy xavfsizlikka oid xavf va tahdidlarga qarshi birgalikda kurashish bo'yicha o'zaro hamkorlikni mustahkamlash, barqaror iqtisodiy o'sishni ta'minlash maqsadida mintaqaviy hamkorlikni kengaytirish istiqbollari, Markaziy Osiyo davlatlarining faol madaniy-gumanitar almashinuvini davom ettirish masalalari muhokama qilindi.

Xususan, Qirg'iziston, Qozog'iston va O'zbekiston Prezidentlari tomonidan XXI asrda Markaziy Osiyoni rivojlantirish do'stlik, yaxshi qo'shnihilik va hamkorlik to'g'risida shartnoma imzolandi. Shu o'rinda, Tojikiston va Turkmaniston Prezidentlari ushbu hujjatni o'z mamlakatlarida ichki davlat tartib-taomillari yakunlanganidan so'ng imzolashi qayd etib o'tildi. Xususan, davlat rahbarlari Markaziy Osiyo davlatlarining ko'p tomonlama formatlar doirasidagi hamkorligi konsepsiyasi, "Markaziy Osiyo uchun "Yashil" kun tartibi" mintaqaviy dasturi va 2022-2024-yillarda mintaqaviy hamkorlikni rivojlantirish bo'yicha "Yo'l xaritasi"ni tasdiqlashga qaror qilishdi.

Shu bilan birga, Markaziy Osiyo davlatlari Prezidentlari Orolni qutqarish xalqaro jamg'armasi ta'asischilari Emomali Rahmonning Orolni qutqarish xalqaro jamg'armasi prezidenti sifatidagi vakolatlarini uzaytirish to'g'risidagi qarorini ham imzoladilar. Navbatdagi Maslahat uchrashuvi Tojikistonda o'tkazilishi belgilandi.

Sammit nihoyasida yakuniy hujjatlar qabul qilindi. Xususan, Markaziy Osiyoning barcha davlatlari rahbarlari Cho'lponota Maslahat uchrashuvining Qo'shma bayonotini qabul qildi.

XULOSA

Hamkorlikning o'tgan davri tarixi O'zbekistonning Qozog'iston, Qirg'iziston, Turkmaniston va Tojikiston bilan hamkorligi turli obyektiv va subyektiv omillar ta'sirida bir xilda kechmaganligini ko'rsatib berdi.

Mamlakatlar o'rtasidagi ilm-fan va ta'lim sohasidagi munosabatlar madaniy-gumanitar hamkorlikni mustahkamlanishiga katta hissa qo'shib kelayotganligini guvohi bo'ldik. Markaziy Osiyo mamlakatlari olimlari bilan hamkorlikda sanoat, qishloq xo'jaligi va energetika sohasi bo'yicha yangi loyihalar ustida ish olib bormoqda hamda yetakchi ilmiy markazlarda tajriba almashish va tadqiqotlar olib borish imkoniyatidan unumli foydalanmoqda.

O'zbekiston Respublikasining Markaziy Osiyo mamlakatlari bilan hamkorligi mustaqillik davrida yangicha ruhda shakllandi. Biroq, O'zbekistonning mintaqa mamlakatlari bilan iqtisodiy va madaniy-gumanitar sohalardagi hamkorligi masalalarini tadqiq etish natijasida, ular o'rtasidagi o'zaro munosabatlar izchil va bosqichma-bosqich rivojlanib borganligiga qaramasdan, o'z yechimini topmagan ayrim masalalar ham borligi aniqlandi. Shu bois, tadqiqot natijalariga ko'ra, O'zbekistonning Markaziy Osiyo mamlakatlari bilan hamkorligini yanada rivojlantirish, mustahkamlash va yangi bosqichga olib chiqish maqsadiga qaratilgan quyidagi **taklif va tavsiyalar** ilgari surildi:

1. Markaziy Osiyo mamlakatlari chegarabo'yi hududlarda qo'shma iqtisodiy loyihalarni ishlab chiqish va izchil amalga oshirish, o'zbek, qozoq, qirg'iz, tojik va turkman munosabatlari transc chegaraviy daryo va anklav hududlar masalasida hamjihatlikni saqlab turuvchi chegaradosh hududlarda **erkin savdo-iqtisodiy zonalar va madaniy markazlarni** tashkil etish maqsadga muvofiq.

2. Mintaqada migratsiya, sayyohlik va viza tartiblarini yengillashtirish nafaqat insonlarni balki kapital, tovarlarning erkin harakatlanishini ta'minlash, Markaziy Osiyoning barcha mamlakatlari aholisi uchun bir-birlarining tele va radio dasturlaridan foydalanish imkoniyatini yaratishga xizmat qiluvchi **tele va radio markazlarni** joriy etish joiz deb bilamiz.

3. Mintaqaning yetakchi olimlari va ekspertlarining izchil uchrashuvlari va doimiy aloqalarini ta'minlash uchun sharoit yaratuvchi **"Aql markazlari"** tahliliy-Axborot markazi tuzish maqsadga muvofiq.

Xulosa qilib aytganda, Markaziy Osiyoda barqaror hamkorlikning ta'minlanishi jarayonida O'zbekiston Respublikasining faol va konstruktiv faoliyati mintaqada yashovchi turli millat va elatlarning ming yillar mobaynida shakllangan ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ma'naviy va madaniy

hamkorligini mustahkamlaydi hamda mintaqaviy xavfsizlikning ta'minlanishini belgilovchi mexanizmning qaror topishida muhim rol o'ynaydi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Бош Ассамблеясининг 72–сессиясидаги нутқи. // Халқ сўзи. – 2017. – 20 сентябрь.
2. Мирзиёев Ш.М. Буюк келажакимизни мард ва олижаноб халқимиз билан бирга курашимиз. – Тошкент: Ўзбекистон, 2017.
3. Мирзиёев Ш. М. Миллий тараққиёт йўлимизни қатъият билан давом эттириб, янги босқичга кўтарамиз. – Тошкент: Ўзбекистон, 2017.
4. Мирзиёев Ш.М. Халқимизнинг розилиги бизнинг фаолиятимизга берилган энг олий баҳодир. 2–жилд. – Тошкент: “Ўзбекистон” НМИУ, 2018.
5. Алимов Р.М. Центральная Азия: Общность интересов. Т. «Шарк» 2005 г. С.36-41; Нуриддинов Э.З. Становление и дальнейшее развитие на этапе обновления страны внешнеполитической деятельности Республики Узбекистан /Монография/ - Ташкент: “Innovatsiya-Ziyo”, 2021, – 398 с.; Сафоев С. Марказий Осиёдаги геосиёсат. Тошкент: 2005.; Рахимов М.А. Международное сотрудничество Узбекистана в контексте обеспечения стабильности и устойчивого развития в Центральной Азии. –Т.: Yangi nashr, 2011.– 232 с.; Казанцев А.А. «Большая игра» с известными правилами: мировая политика и Центральная Азия. Монография. М.: «МГИМО-Университет», 2008. – 381 с.; Имангазиев А.К. Роль и место стран Центральной Азии в мировой политике (на примере отношений с Россией, КНР и США). Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата политических наук. Москва – 2008. – 24 с.
6. Иқтисодий шарҳ. № 8 (8). Тошкент: 2022. – Б.26–31.
7. Косимшо Искандаров (Таджикистан): следует обеспечить условия для коммуникации ведущих экспертов Центральной Азии // <http://ceasia.ru/forum/724-kosimshoiskandarovtadjikistan.html>.
8. Марказий Осиё давлатлари жипс бўлиб, минтақанинг барқарор тараққиёти ва фаровонлиги интилоқда. // https://uza.uz/uz/posts/markaziy-osiyo-davlatlari-zhips-bolib-mintaqaning-barqaror-taraqqiyoti-va-farovonligiga-intilmoqda_290858 (8.08.2021.).
9. Омонов М. Халқ дипломатияси ва Марказий Осиёда замонавий ҳамкорлик // монография // Тошкент: “Lesson Press” нашриёти, 2022. – Б.101.
10. Халқ сўзи. 2019 йил 16 март.
11. Халқ сўзи. 2019 йил 29 ноябрь.
12. Халқ сўзи. 2019 йил 30 ноябрь.
13. Халқ сўзи, 2022 йил 15 июль.
14. Ўзбекистон – Тожикистон: мақсадлари муштарак, давр синовидан ўтган ишончли стратегик ҳамкорлар. // Янги Ўзбекистон. – 2022. – 3 июнь.
15. Ўзбекистон – Тожикистон: мақсадлари муштарак, давр синовидан ўтган ишончли стратегик ҳамкорлар. // Янги Ўзбекистон. – 2022. – 2–3 июн сонлари.
16. Ҳақимов О. Ўзбекистон – Тожикистон: умумий манфаатларни ҳимоя қилиш бўйича сиёсий ва дипломатик қадамларни давом эттириш зарур. // Янги Ўзбекистон. – 2022. – 2 июнь.
17. <http://kun.uz/news/2017/09/29/savkat-mirzиеev-markazij-osiye-rabarlarlari-urtasida-maslaatlavulvar-utkazis-tasabbusi-bilan-cikdi> (02.10.2017.)
18. <http://xs.uz/index.php/homepage/sijosat/item/11049-zbekiston-va-ir-iziston-zaro-manfaatli-amkorlikni-musta-kamlash-j-lida> (05.09.2017.)
19. <http://kun.uz/news/2017/09/05/17-jil-icida-birinci-marta-mirzиеevning-biskekka-tasrifi-tafsilotlari> 05.09.2017.
20. <http://kun.uz/news/2017/09/06/mirzиеev-uzbekiston-kambarota-gesni-kirgiziston-bilan-birga-kuradi>
21. <http://kun.uz/news/2017/09/06/mirzиеev-kirgiziston-zukorgi-kenesi-raisini-uzbekistonga-taklif-kildi> (06.09.2017.).
22. <http://kun.uz/news/2017/12/13/uzbekiston-va-kirgiziston-urtasida-kator-uzzatlar-imzolandl> (14.12.2017.).
23. <https://yuz.uz/news/ozbekiston-turkmaniston-dostona-va-ahil-qoshnichilik-munosabatlari-rivojlanmoqda> (15.12.2022.)
24. <https://uzanalytics.com/xalqaromunosabat/3830/> (04.05.2019).
25. <https://kun.uz/news/2019/11/30/markaziy-osiyo-davlatlari-rahbarlari-toshkentdagi-uchrashuvda-nimalarga-kelishib-olishdi>
26. <https://yuz.uz/news/ozbekiston-hamkorlik-mexanizmini-yangi-sifatli-maslahatlashuvlar-platformasiga-aylantirish-uchun-barcha-say-harakatlarini-ishga-solmoqchi> (7.08.2021.).
27. “Янги Ўзбекистон” газетаси, 2021 йил 1 сентябрь сони.